

התהליך המדיני, ההתנחלויות וסדר העדיפויות הלאומי

סקר מולד 2013 (חלק ב')

על הסקר: באוקטובר 2013 ערך מרכז מולד סקר דעת קהל שכלל מקבץ שאלות מפורטות על תהליך השלום, חלוקת הארץ והיחס של הציבור להתנחלויות. זהו אחד הסקרים המקיפים והמעמיקים ביותר שנערכו בישראל לבדיקת עמדות הציבור ביחס לשאלות אלו. הסקר נערך בעברית, רוסית וערבית באמצעות ראיונות טלפוניים, בשילוב מספר מצומצם של שאלוני אינטרנט לצורכי ביקורת. המדגם היה גדול במיוחד, והוא כלל 1,200 ישראלים, מתוכם 1,000 המהווים מדגם מייצג של האוכלוסייה הישראלית, בתוספת 200 המהווים דגימת-יתר של מצביעי מפלגת "יש עתיד". התוצאות הסופיות שוקללו מחדש כדי למנוע ייצוג-יתר של מצביעי "יש עתיד" במדגם הכללי, והן מהוות מדגם מייצג של האוכלוסייה הישראלית.

במדגם נכללו

- 838 יהודים "ותיקים" (שאינם עולים מברית המועצות לשעבר) - שוקללו ל-683
- 200 יהודים יוצאי ברית המועצות לשעבר - שוקללו ל-161
- 162 פלסטינים אזרחי ישראל - שוקללו ל-161
- 296 מצביעי "יש עתיד" - שוקללו ל-125

הסקר נערך על-ידי הסוקר ג'ים גרשטיין מחברת הסקרים האמריקאית GBA Strategies, מטעם מרכז מולד.

ממצאים מרכזיים:

- הציבור הישראלי תומך בהסדר שלום במתווה המסתמן - כולל פינוי כ-100 אלף מתנחלים החיים מחוץ לגושי ההתיישבות, חזרה מוגבלת של פליטים פלסטינים וחלוקת ירושלים. הסכם זה היה זוכה לתמיכת רוב הציבור הישראלי במסגרת משאל עם. רוב ברור של מצביעי "יש עתיד" תומכים בהסכם, וניתן למצוא רוב מפתיע לפינוי התנחלויות גם בקרב מצביעי "הליכוד ביתנו".
- למרות מאמצים ארוכי-שנים להתנחל בלבבות ולהתבסס בלב הקונצנזוס הישראלי, המתנחלים עדיין נתפסים כסקטור בעל אינטרסים שונים במובהק מאלה של הציבור הישראלי הרחב. רוב הישראלים סבורים כי האינטרסים הביטחוניים, הכלכליים והמדיניים של המתנחלים שונים משלהם.
- רבים מאזרחי ישראל, שמגלים עניין עז בחלוקת המשאבים הלאומית ובמצבו של מעמד הביניים, רואים במתנחלים מעין "טייקונים שמעבר לקו הירוק", אשר זוכים: א) להשפעת-יתר על המערכת הפוליטית, ב) לתקצוב-יתר בהשוואה לשאר אזרחי ישראל. למעשה, מבין מצביעי כל המפלגות בישראל, תומכי "הבית היהודי" הם היחידים שסבורים כי סדר העדיפויות של המתנחלים עולה בקנה אחד עם סדר העדיפויות הלאומי. הניכור של הציבור הישראלי כלפי מפעל ההתנחלויות בא לידי ביטוי גם בעובדה שרוב גדול מתוך אזרחי ישראל לא ביקר באף התנחלות בשלוש השנים האחרונות ושרבים מהם מעידים כי לא חצו מעולם את הקו הירוק.

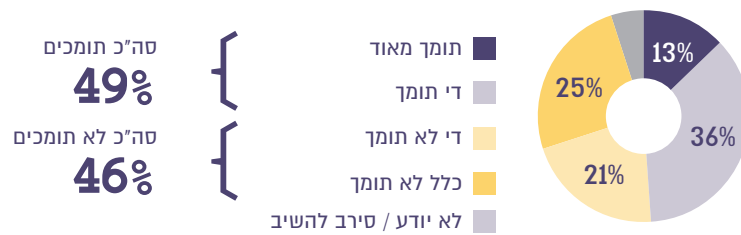
- רוב ברור בציבור הישראלי הרחב מתנגד להטבות הכלכליות המופלגות שלהן זוכים המתנחלים בתחומים כמו דיור, חינוך וחלוקת משאבים כללית. כל שש ההטבות שהצגנו בפני הנשאלים נראו מוגזמות בעיני הציבור. לפיכך, ניתן להניח כי אם יגיע כוח פוליטי שיבקש לשנות את ההטבות הללו בשם עיקרון השוויון, רוב הציבור צפוי לתמוך במהלך זה.
- בניגוד למיתוס הרווח במערכת הפוליטית ובאמצעי התקשורת, הציבור הישראלי לא סבור כי ההתנתקות הייתה מהלך כושל, מזיק וטראומטי. ההפך הוא הנכון: רוב מוצק של ישראלים תומך בהחלטה לבצע נסיגה חד-צדדית מרצועת עזה.

רקע:

שאלה: האם אתה חושב שדברים בישראל מתקדמים בכיוון הנכון או שאתה מרגיש שדברים מתקדמים בכיוון הלא נכון?

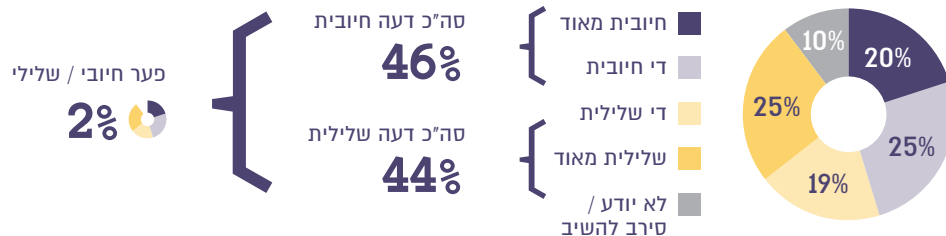

שאלה: האם אתה תומך או לא תומך בדרך שבה בנימין נתניהו ממלא את תפקידו כראש הממשלה?

ההתנחלויות - עמדות כלליות

שאלה: האם יש לך דעה חיובית או שלילית על ההתנחלויות היהודיות בגדה המערבית?

תוצאות אלו מראות כי הציבור חצוי ביחסו להתנחלויות. בניגוד לקביעות שנשמעות חדשות לבקרים בתקשורת ובמערכת הפוליטית, הנתונים מראים כי ההתנחלויות לא הכו שורש בלב הקונצנזוס הישראלי, והן נותרו נושא שנוי במחלוקת. למרות מאמצים כבירים של מועצת יש"ע ושלוחותיה לקרב את הציבור הישראלי למפעל התנחלויות, רק 22% מהנשאלים העידו כי ביקרו בהתנחלויות בשנה האחרונה, 10% ביקרו בהתנחלות לפני שנה עד שלוש שנים, 26% ביקרו בהתנחלות לפני יותר משלוש שנים, בעוד ש-36% לא ביקרו בהתנחלות מעולם. 47% מהישראלים יוצאי ברית המועצות לשעבר מעולם לא ביקרו בהתנחלות, זאת על אף שהם המגזר המביע את התמיכה האיתנה ביותר במפעל ההתנחלויות. מספרים אלה מהווים עדות אנקדוטלית להצלחה החלקית ביותר של מאמצעי ההסברה מטעם ארגוני המתנחלים.

המתנחלים כסקטור מועדף

עוד מראה הסקר כי בזמן שקרוב לחצי מהציבור רואה בהתנחלויות נכס בטחוני (46% לעומת 39% שרואים בהן נטל בטחוני), יותר ממחצית מהציבור (52%) מזדהים עם הטענה כי "ההתנחלויות נהנות מיחס מיוחד ומקבלות יותר מדי כסף ממשלתי על חשבון השקעות בתחומי הקו הירוק". עם הטענה החליפית שלפיה "ההתנחלויות הן בראש סדר העדיפויות הלאומי, והממשלה צודקת בכך שהיא משקיעה באיכות החיים של המתגוררים בהן" הזדהו רק 31% מהציבור. במקביל, 39% מהציבור מאמינים שלמתנחלים יש "השפעה רבה מדי על החלטות הממשלה" בישראל (כש-27% מאמינים שהשפעתם היא "במידה המתאימה" ו-26% מאמינים שהשפעתם "מועטה מדי"). יש לציין כי 53% ממצביעי מפלגת "יש עתיד" - שהייתה הפתעת הבחירות האחרונות ומהווה לשון מאזניים בין הגושים הפוליטיים - מייחסים למתנחלים השפעת-יתר (זאת בניגוד ל-17% ממצביעי "הליכוד-ביתנו", 25% ממצביעי ש"ס, ולעומתם 71% ממצביעי העבודה ו-86% ממצביעי מרצ). הנתונים המעניינים ביותר ביחס למעמדם של המתנחלים בקרב הציבור הישראלי וכישלונם להתנחל בלבבות, עולים מסדרה של שאלות בנוגע לאופן שבו נתפסים האינטרסים של

המתנחלים על-ידי שאר הציבור (שאלה זו הופנתה רק למשיבים המתגוררים בתוך הקו הירוק). ביחס לכל ששת הנושאים שהועלו, רוב ניכר של הישראלים תופס את המתנחלים כסקטור נבדל בעל סדר עדיפויות ואינטרסים שונים משלהם.

שאלה: אקריא בפניך מספר נושאים שונים הנמצאים כיום על סדר היום בישראל. כשאתה חושב על ההתנחלויות היהודיות בגדה המערבית, אבקשך לומר לי האם אתה חושב שלמתנחלים יש אותם סדרי עדיפויות או סדרי עדיפויות שונים משלך, כשזה מגיע לכל אחד מהנושאים הבאים:

נושא	למתנחלים יש את אותם סדרי עדיפויות כמוני	למתנחלים יש סדרי עדיפויות שונים משלי	ההפרש בין סדרי עדיפויות דומים לשונים	
תקציב המדינה	23	65	-42	
המשא ומתן עם הפלסטינים	21	68	-47	
השגת הסכם שלום עם הפלסטינים	23	65	-42	
הדמוקרטיה הישראלית	31	56	-25	
ביטחון	34	58	-24	
יחסי ישראל עם ארה"ב	34	58	-24	

ניתן לראות על נקלה שציבור המתנחלים נתפס בעיני יתר הישראלים כמנותק מסדרי העדיפויות - האינטרסים, תחומי העניין, הדאגות - הכלליים. תוצאה זו תקפה גם ביחס לסוגיה הביטחונית שלגביה, כפי שראינו זה עתה, חלק גדול מהישראלים (46%) מזהים את ההתנחלויות עם שמירה על הביטחון.

עדות מובהקת נוספת לבידודם של המתנחלים מיתר הציבור הישראלי מוצגת בטבלה הבאה, שמראה את הפער בין הישראלים שהשיבו כי סדרי העדיפויות של המתנחלים דומים לשלהם לבין אלו שהשיבו כי הם שונים, לפי חלוקה למפלגות להן הצביעו המשיבים בבחירות 2013.

לשם הבהרה, נדמיין כי בקבוצה בת 22 נשאלים השיבו עשרה כי סדרי ההתנחלות של המתנחלים דומים לשלהם ושניים-עשר השיבו כי הם שונים; במקרה כזה יתקבל פער שלילי של 2 נקודות (כלומר: -2). מספרים שליליים מעידים על תפיסה של נתק בין המתנחלים לשאר הציבור, ומספרים חיוביים - על הלימה ביניהם. מהטבלה ניתן לראות שביחס לכל ששת הנושאים מצביעי כל המפלגות הגדולות - כולל מפלגות הימין וש"ס - מזהים את סדרי העדיפויות של המתנחלים כשונים משלהם, פרט למצביעי מפלגת "הבית היהודי" - מפלגת הבית של המתנחלים עצמם. למעשה, עמודת מצביעי "הבית היהודי" מציגה את המספרים החיוביים היחידים בטבלה, ויכולה לשמש אותנו גם כקבוצת ביקורת המעידה על אמינותם של יתר הנתונים.

לא הצביע	התנועה	מרצ	ש"ס	הבית היהודי	העבודה	יש עתיד	הליכוד ביתנו	נושא / מפלגה	
-57	-32	-85	-16	5	-56	-61	-21	תקציב המדינה	
-48	-100	-87	-44	7	-76	-67	-23	המשא ומתן עם הפלסטינים	
-49	-24	-98	-29	34	-70	-69	-27	השגת הסכם שלום עם הפלסטינים	
-36	-68	-70	-7	8	-49	-31	-2	הדמוקרטיה הישראלית	
-34	-53	-61	-29	22	-26	-36	-3	ביטחון	
-37	-77	-70	-18	6	-32	-44	-2	יחסי ישראל עם ארה"ב	

בין התופעות המעניינות העולות מהטבלה אפשר לראות כי עמדותיהם של ישראלים שלא הצביעו בבחירות האחרונות דומות לאלו של מצביעי המרכז-שמאל ולא של מצביעי הימין בסוגיה זו. על פניו נראה שגוש המרכז-שמאל מפסיד יותר מצביעים מגוש הימין בגלל אחוזי הצבעה נמוכים. הסברה כי המתנחלים נתפסים כסקטור נבדל בעל אינטרסים שונים מאלו של יתר הציבור הישראלי מתחדדת, כשהנשאלים מתבקשים לחוות דעה על מספר הטבות שמהן נהנה ציבור המתנחלים (תושבי התנחלויות נכללים בתוצאות).

שאלה: כעת אקריא לך מספר תיאורים של מדיניות הממשלה בנוגע להתנחלויות. לגבי כל מדיניות אבקשך לומר לי אם אתה תומך או מתנגד למדיניות זו (האפשרויות: תומך מאוד, תומך, מתנגד, מתנגד מאוד).

הטבה	תומך מאוד	תומך	מתנגד	מתנגד מאוד	לא יודע / סירב להשיב	סה"כ תומכים	סה"כ מתנגדים	פער תומכים-מתנגדים
הממשלה מסבסדת נסיעות באוטובוסים להתנחלויות, מה שמביא את עלות הנסיעה באוטובוס לחצי מעלות נסיעה בתוך הקו הירוק. לדוגמה: העלות לנסיעה מירושלים להתנחלות אלון מורה עולה 15 שקל, אבל עלות הנסיעה באותו המרחק מירושלים לשדרות עולה 37 שקל וחצי	16	21	15	40	8	37	55	-19
חמש הרשויות המקומיות בישראל המקבלות את המימון הממשלתי הגבוה ביותר לתושב הן כולן התנחלויות, על אף העובדה כי ברשויות מקומיות אחרות בישראל יש תנאים כלכליים וחברתיים גרועים יותר.	11	18	23	36	13	28	59	-30
הממשלה מספקת לרשויות המקומיות בגדה המערבית פי שלושה יותר כסף לתושב מאשר לרשויות המקומיות שבתוך הקו הירוק.	12	17	22	37	10	30	60	-30
גודל הכיתה הממוצע של תלמידים יהודים בבתי ספר יסודיים בהתנחלויות הוא 21 תלמידים, בהשוואה לגודל כיתה ממוצע של 27 תלמידים בתחומי הקו הירוק.	14	24	17	31	13	39	48	-10
תושבי ההתנחלויות מהווים 4% מכלל האוכלוסייה בישראל, אבל מקבלים 17% מתקציב הממשלה למעונות יום.	14	19	22	35	19	33	57	-24
הממשלה מספקת מעל 97,000 שקל בתוספת למשכנתא לאנשים שקונים בית בהתנחלויות.	17	21	15	37	10	38	52	-14

בכל שש הדוגמאות מספר המתנגדים להטבה עולה על מספר התומכים, וברוב המקרים אף בשיעור ניכר. עוד ניתן לראות כי באופן עקבי, מספר ה"מתנגדים מאוד" עולה בשיעור ניכר על

מספר ה"תומכים מאוד". בסך הכל, בין 30% ל-40% מהציבור הישראלי מתנגדים בנחרצות למתן הטבות והעדפות בתקצוב להתנחלויות.

כמעט בכל הדוגמאות קיים רוב מוחלט של למעלה מ-50% מהציבור נגד מתן ההטבה (רק בדוגמה על גודל הכיתות עומדים המתנגדים רק על 48% מול 39% תומכים). ביחס לנתונים אלה יש לציין כי אם העדפתו המובהקת של מרבית הציבור הישראלי לבטל את ההעדפה התקציבית של ההתנחלויות תקבל ביטוי פוליטי, מפעל ההתנחלויות יספוג מכה אנושה.

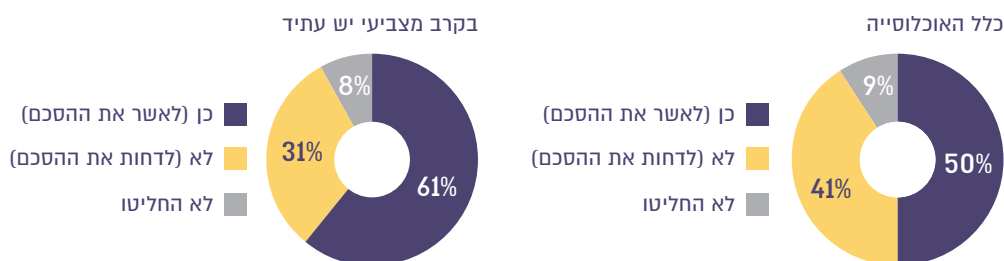
חלוקת הארץ ופינוי ההתנחלויות

את הנתונים שהצגנו עד כה אפשר לפטור בטענה שלמרות שהם מעידים על נתק מסוים בין המתנחלים לשאר הציבור, הם אינם נוגעים בשורש העניין - היינו, שאלת חלוקת הארץ ופינוי ההתנחלויות. אלא שעמדות הציבור הישראלי ביחס לשאלות העוסקות ישירות בנושאי ליבה אלו מציגות תמונה דומה ומצביעות על נכונות ברורה של הציבור לשלם את מחיר ההיפרדות מהשטחים בתמורה להסדר שלום.

שאלה: כפי שאתה ודאי יודע, ישראל והפלסטינים נכנסו למשא ומתן, וארצות-הברית מסייעת במאמצים להגיע להסכם לסיום הסכסוך. עכשיו, אני רוצה שתדמיין שהמשא ומתן יוביל להסכם קבע הכולל את הפרטים הבאים:

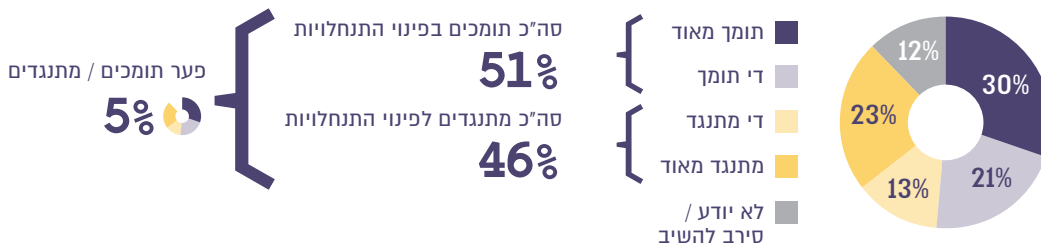
- שני הצדדים מכריזים על סיום רשמי של הסכסוך ועל סוף התביעות הפלסטיניות.
- מדינה פלסטינית מפורזת בגדה המערבית ובעזה.
- גבולות בינלאומיים מוכרים לאורך קווי 1967, הכוללים מספר חילופי שטחים המאפשרים לרוב המתיישבים היהודים בגדה המערבית להישאר בתוך ישראל, ואילו הפלסטינים מקבלים שטחי קרקע שווים בתמורה.
- שכונות פלסטיניות בירושלים עוברות להיות חלק מהמדינה הפלסטינית החדשה, בזמן שישראל שומרת על שליטתה בשכונות היהודיות בירושלים ובכותל המערבי.
- פיצוי כספי לפליטים פלסטינים, ובמקביל לאפשר לחלק מהפליטים לחיות בישראל, אם הם עומדים בקריטריונים ספציפיים של איחוד משפחות וממשלת ישראל מאשרת זאת.

אם ראש הממשלה בנימין נתניהו והנשיא הפלסטיני מחמוד עבאס יסכימו לעסקה זו, וראש הממשלה נתניהו מציג את ההסכם למשאל עם, האם תצביע "כן" לאשר את ההסכם או "לא" כדי לדחות את ההסכם?

תוצאות מפורטות: בקרב יהודים "ותיקים" (שאינם יוצאי ברית המועצות): 52% בעד, 40% נגד; בקרב יהודים יוצאי ברית המועצות: 34% בעד, 57% נגד; בקרב ערביי ישראל: 57% בעד, 29% נגד. מצביעי מפלגת "יש עתיד" תומכים בהסכם בפער של 30% (61% תומכים מול 31% מתנגדים), מספר הדומה לתוצאה בקרב כלל הישראלים המזהים עצמם עם המרכז הפוליטי (62% תומכים מול 31% מתנגדים). אפילו 38% ממצביעי "הליכוד ביתנו" תומכים בהסכם, לצד 32% אחוזים ממצביעי ש"ס. גם ביחס לשאלת המפתח בדבר פינוי התנחלויות נשמר רוב מוצק בציבור הישראלי לטובת חלוקת הארץ.

שאלה: כפי שאתה יודע, כ-100 אלף חושבים יהודים מתגוררים בגדה המערבית מחוץ לגושי ההתיישבות. אם ישראל והפלסטינים יגיעו להסכם שלום של קבע הדורש ש-100 אלף החושבים היהודים הללו, שחיים מחוץ לגושי ההתיישבות, יעברו להתגורר בתוך גושי ההתנחלויות או בתחומי הקו הירוק, האם היית תומך או מתנגד להעברתם? (אפשרויות: תומך מאוד, די תומך, די מתנגד, מתנגד מאוד)

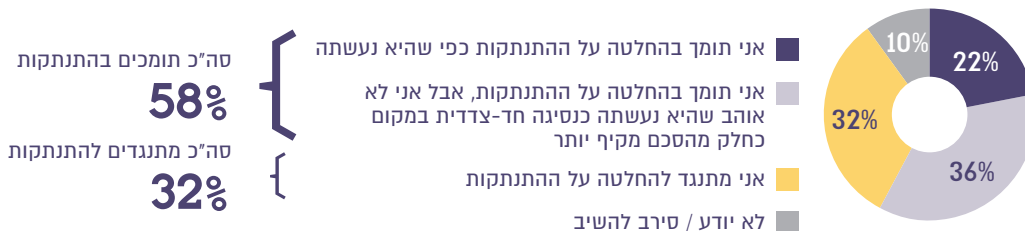

כפי שניתן לראות בטבלה, יותר ממחצית מהישראלים תומכים בפינוי ההתנחלויות שמחוץ לגושים במסגרת הסדר שלום, וכחות מרבע מהישראלים מביעים התנגדות עזה לפינוי.

גם ביחס לשאלה זו מצביעי המרכז הפוליטי (על-פי זיהוי עצמי) נוטים באופן מובהק לצד ה"שמאלי": 63% תומכים בפינוי התנחלויות מול 29% נגד. זאת ועוד, מצביעי "יש עתיד" תומכים בפינוי התנחלויות בפער של 57% (76% בעד, 19% נגד). למעשה, תמיכת מצביעי "יש עתיד" בפינוי התנחלויות עולה אפילו על תמיכת מצביעי "העבודה" (69% בעד, 25% נגד). אפילו בקרב מצביעי "הליכוד ביתנו" נרשם רוב קטן לטובת פינוי התנחלויות (45% בעד, 41% נגד). נתונים אלה מראים ללא צל של ספק, כי הציבור הישראלי מקבל את הצורך לפנות את ההתנחלויות שמחוץ לגושי ההתיישבות במסגרת הסדר קבע עם הפלסטינים.

בהמשך לשאלה זו, ובניגוד למיתוס שהתקבע באמצעי התקשורת ובמערכת הפוליטית ביחס להתנתקות מרצועת עזה, תוצאות הסקר מראות כי הציבור הישראלי עדיין תומך ביציאה מעזה באופן גורף:

שאלה: כעת אקריא לך מספר הצהרות שאנשים אמרו בנוגע להתנתקות מרצועת עזה לפני שמונה שנים, ואבקשך לומר לי איזו מהן קרובה יותר להשקפת עולמך?

www.molad.org

משרד 077 706 0200

פקס 077 701 0209